

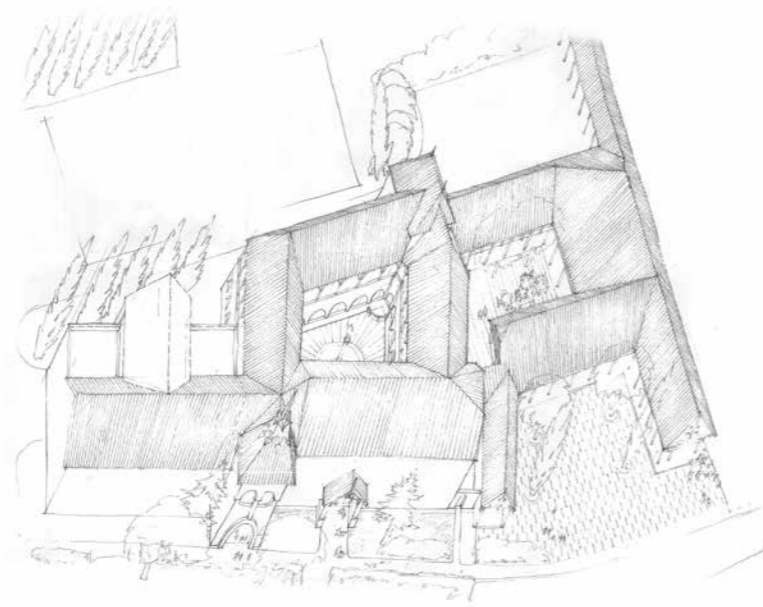
A MAKOVECZ-ÉLETMŰ GONDOZÁSÁRÓL EREDMÉNYEK ÉS TENNIVALÓK

Interjú **Csernyus** Lőrincsel | **Dénes** Eszter

Két évvel Makovecz Imre halála után, 2013-ban kormányhatározat született a Makovecz Imre életművének gondozásával kapcsolatos intézkedésekről. A mester születésének 80. évfordulóján a magyar kormány – kifejezve, hogy az életmű megóvására érdemes kulturális és nemzeti értéket képvisel – a korábbi hatályon kívül helyezve, bővebben rendelkezett az életmű és a hagyatékok gondozásáról, s annak a jövő nemzedékkel való megismertetéséről. Egy évvel később, tavaly decemberében jelent meg e döntés módosítása, mely az időközben elvégzett felmérések értelmében immár konkrét feladatokat jelöl ki. Az eredményekről és a tennivalókról Csernyus Lőrinc építész, egykori tanítványt, a Makovecz Imre Alapítvány kuratóriumi tagját kérdezte Dénes Eszter.

► **Az utóbbi hónapokban felgyorsultak az események: február 21-én jelent meg a Tokaj, a Felső-Tisza és a Nyírség kiemelt turisztikai fejlesztési térségre vonatkozó kormányhatározat, melyben szerepel a sevillai Makovecz-pavilon felépítése a tokaji térségben, meghatározott pénzügyi támogatási kerettel. Néhány nappal korábban, idén február 17-én tették le a makói könyvtár alapkövét, mely az első fontos állomása az örökség megvalósításának. A város által régen várt és támogatott makói beruházást a sajtóban elhangzó félinformációkra épülő kisebb polémia kíséri, mely lényeges kérdéseket is felvet.** A makói könyvtár csak egyik tétele az említett decemberi módosítás 2020-ig szóló mellékletének, amely felsorolja azt a tizenkilenc beruházást, melyre a kormány az első két évben 8,4, majd évente 1,4 milliárd forint támogatást ad. Az elvek tisztázása és e tizenkilenc beruházás kiválasztása egy évbe telt. Első hallásra ez igen lassúnak tűnhet, ugyanakkor páratlan, hogy egy kormányzat ilyen előrelátó és alapos módon foglalkozik egy alkotó életművével, megkísérelve helyrehozni elődei hibáit. Való igaz, hogy kormányzati szinten nem mindig kielégítő a kommunikáció, így a média sincs tisztában a tényekkel, az alapítvány pedig – tanácsadó szakmai szervezetként – nincs abban a

Vázlat az általános iskola bővítésére, Tyukod. Makovecz Imre, 2007

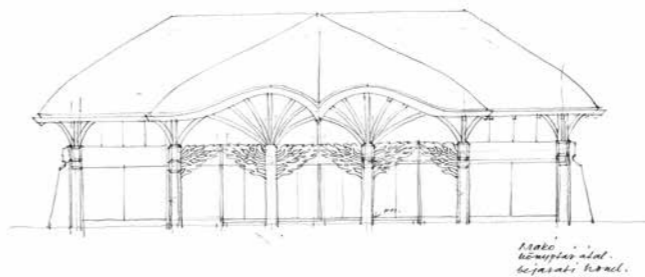
helyzetben, hogy ebben lépni tudjon. A makói könyvtár esetében nem derült ki a megjelenő cikkekből, hogy a nevesített 2,6 milliárd forintból mindössze 800 millió forint maga az épület, a többi a közműkiváltások és a környező közterületek rendezésének költsége.

► **Mi a szerepe az alapítványnak a beruházások folyamán?**

Nem mi vagyunk a szerződő fél. Az adott önkormányzat vagy egyház az Emberi Erőforrások Minisztériumával (EMMI) köt szerződést, a Makovecz Imre Alapítvány (MIKA) csak tanácsokat adhat. Komoly előrelépés a folyamatban, hogy a tervezőket is a MIKA javasolja, a támogatás pedig szigorúan csak arra fordítható, ami a támogatási szerződésben szerepel. Az egyik legnagyobb eredmény azonban az, hogy minden új vagy meglévő épületet úgy kell kezelni, mintha már most műemlék lenne. A beruházásokért felelős dr. Fekete Csaba, aki az EMMI munkatársa, maximálisan partner e téren is.

► **Ez az előrelátó gondolat meghatároz egy bizonyos hozzáállást.**

A hatályos építészeti törvények alapján több beavatkozás nem engedélyköteles, így például a homlokzati nyílászárók cseréje sem. Ilyen szabályozási környe-

► Déli homlokzat vázlata, könyvtár, Makó. Makovecz Imre, 2006

zetben a legnagyobb jó szándék mellett is visszafordíthatatlan károkat lehet okozni. Éppen ezért javasoltuk, hogy már eleve műemlékként kezeljék ezeket az épületeket, megkönnyítve ezzel, hogy a jövőben valóban azzá nyilvánítsák őket. Folyamatban van mellesleg a baki Faluház, a visegrádi Erdei Művelődési Ház és a Bodrog Áruház műemlékké nyilvánítása, védett műtárgyként pedig Nagy László székének és a mogyoróhegyi vendéglő csigalépcsőjének műemléki besorolása.

► **Azon túl, hogy az alapítvány javasolja az adott beruházás építészét, hogyan garantálható az építészeti minőség?**

Alapítványunk létrehozott egy grémiumot, melynek tagjai a legmagasabb szakmai elismerésben részesült egykori közvetlen munkatársak, és külsős, de az életművet jól ismerő szaktekintélyek lesznek. Eddig Kampis Miklós, Salamin Ferenc és Nagy Ervin vállalta a felkérést. A grémium feladata a tanácsadás mellett a folyamatos szakmai és műszaki kontroll, valamint annak megítélése, hogy az

elkészült terv az életmű részévé tud válni. Mindemellett az építészeti minőséget az ajánlott építész személye is garantálja, melyre szintén az alapítvány tesz javaslatot, figyelembe véve az eredeti tervezésben és a későbbi, a támogatást megalapozó felmérésben részt vevő munkatársakat. Valamennyien kötődnek a Kós Károly Egyesüléshez, és dolgoztak Makovecz Imre mellett.

► **Ez esetben mit takar a műszaki kontroll?**

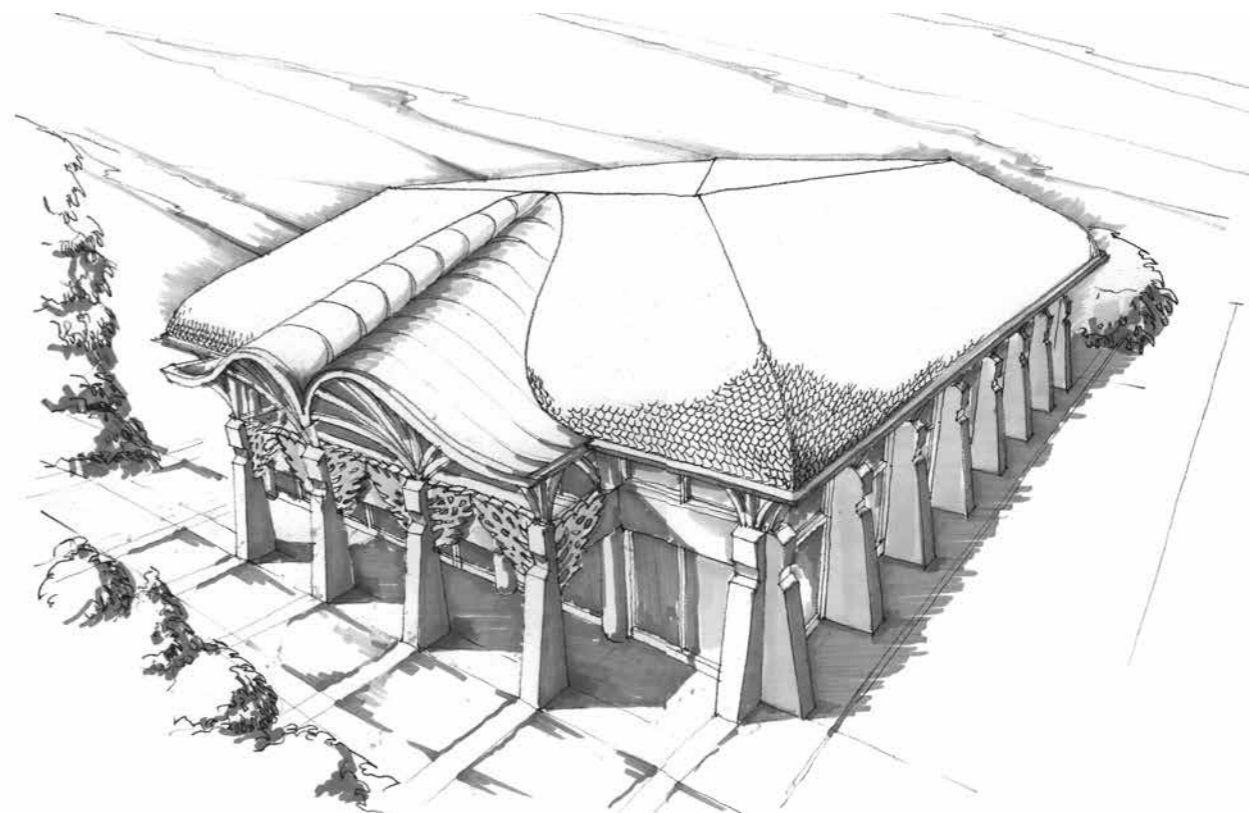
Makovecz Imre az adott kor előírásainak megfelelő műszaki tartalommal készítette el a terveket. Ennek a Makovecz-épületeken megvan a maga logikája, és a Mesterre jellemző megjelenése, az ezekre vonatkozó műszaki előírások azonban az idő folyamán sokat változtak. A grémium ebben is segíteni kívánja a tervezőket annak érdekében, hogy egységes képet mutató megoldások szülessenek. Az idő előrehaladtával változnak az igények is. A könyvtár esetében az elmúlt tíz évben a digitalizáció elterjedésével

gyökeresen megváltoztak a könyvtár-látogatási szokások.

► **Mennyiben partner mindebben a megbízó fél?**

Mindamelllett, hogy az EMMI részéről is leszögezték, hogy a pénz csak a határozat mellékletében megjelölt feladatra fordítható a kijelölt építész közreműködésével, vannak problémás esetek. Jász-kisér például nem a faluház felújítására, hanem bővítésére szeretné fordítani az összeget, egy helyi építész tervei alapján. Ezek a tervek már Makovecz Imre életében elkészültek. Az archívumban őrizzük azt az eredeti feljegyzést, amelyben a Mester nem javasolja a bővítés ilyen építészeti kialakítását. Miután az önkormányzat egy összegben előre megkapta a támogatást, aggodalommal tölt el, hogy ez a pénz valóban az általunk meghatározott célra fordítódik-e.

► **Makovecz Imre halála után milyen építészeti kérdéseket vet föl egy, sokszor egy-egy skicc alapján felvázolt épület felépítése?**

Látványterv, József Attila Könyvtár, Makó. Építész: Gerencsér Judit, 2016

A makói könyvtár első vázlatát Makovecz Imre készítette. Az épületet azonban állandó munkatársa, Gerencsér Judit Ybl-díjas építész tervezte a Mester halála után. A belsőépítészet Mezei Gábor munkája. Jogos a kérdés, hogy mennyiben makovecki mű ez. Ugyanakkor ne feledkezzünk meg a sevillai pavilonról vagy a solymári óvodáról, amelyekre Imre csak néhány vázlatot rajzolt, de azokat minden esetben a munkatársai dolgozták fel. Igaz, amíg élt, látta a terveket, szükség esetén beleszólt, akár még a kivitelezési fázisban is. Sajnos a kritikusok nem ismerik a Makona működését, melyet Makovecz Imre alakított ki, és amely a mai napig, halála után is azonos rendszer szerint, szinte ugyanazokkal a munkatársakkal dolgozik. Ugyanakkor, ha nagyon szigorúak vagyunk, az is kijelenthető, hogy a Mester halála után egyetlen új épületet sem lehet eredeti, százszázalékos Makovecz-háznak nevezni, de ez inkább építészelméleti és nem gyakorlati probléma, ő pedig gyakorlatias ember volt. A grémium és az építészek valamennyi érintett számára összeállítottam egy, az alapvetéseket összegző írást, melyet minden résztvevő az aláírásával kodifikálna. Ebben részben építészelméleti kérdéseket járok körül. Nevezetesen: Makovecz-ház-e az, amely a Mester halála után készül el, még ha meg is vannak a tervek; mi történik akkor, ha csak vázlattervek állnak rendelkezésre; vagy hogy mi az a vázlatmennyiség, amelynek alapján még garantálható egy jó végeredmény. Hol a határ a terv, a rajz, és a megvalósítás között? Hol van az alapítvány és azon belül az én személyes felelősségem határa? Bevallom, mostanában rengeteget gyötörök magamban ezeken a kérdéseken. Az alapvetésben konkrét műszaki kérdések is szerepelnek: milyen lépésekben kell haladni a beruházás során, hogyan kell a tervezőt kiválasztani, milyen következményekkel járhat, ha a vonatkozó szabályozásoktól és előírásoktól el kell térni. Tudomásul kell venni, hogy ez nem egy uniós hőszigetelési és energiahatékonysági pályázaton elnyert összeg. Ráadásul

ezt a pénzt a tulajdonosnak már régen rá kellett volna költenie az adott épületre... Ezt a feladatot most átvállalta a kormány, cserében azonban elvárja, hogy olyan végeredmény szülessen, amely méltó Makovecz Imre életművéhez.

> Hogyan történt a tizenkilenc épület vagy terv kiválasztása?

Ötvenkilenc épületet mértünk fel. A rostálásnál elsődleges szempont volt a műszakilag leginkább rossz állapotban lévő épületek állagmegóvása. Irányelv volt továbbá a sorrend felállításánál, hogy az életmű aspektusából kiemelkedő jelentőségű legyen az adott mű, legyen az meglévő épület, vagy meglévő tervek alapján készülő új ház. Vizsgáltuk az adott funkció jelentőségét, valamint a hosszú távon való fenntarthatóságot is. Első körben önkormányzati vagy egyházi fenntartású

épületek jöhettek szóba, hiszen az e rendszeren kívül eső épületek esetében egyelőre több akadályba ütközik a támogatás. Így fordulhatott elő, hogy nem került be a támogatási körbe a katasztrofális állapotban lévő Sió csárda, a Cáva vendéglő, vagy a fővárosi temetkezési vállalat tulajdonában lévő farkasréti ravatalozó. Bízunk benne, hogy a kör idővel tovább bővíthető.

> A módosítás rendelkezik a Városküti úti házban kialakítandó Makovecz Imre Emléközpontról is, melyhez a Magyar Művészeti Akadémiának kell forrást biztosítania.

A Magyar Művészeti Akadémia tulajdonába kerül az épület, a szerződéskötés folyamatban van. A működtetés az alapítvány feladata lesz, a költségek egy részét is az alapítvány fedezi. A hagyaték digitalizálása gyakorlatilag már megtörtént. Az épületben munkahelyeket, tervtárat,

kiállítótereket és emlékszobát kívánunk létrehozni, melyhez kisebb belsőépítészeti átalakításokra lesz szükség. Heti rendszerességgel kívánunk itt kulturális programokat szervezni. Terveink szerint az idén október elsején nyit az emléközpont, aminek a pontos elnevezésén még gondolkozunk.

> Milyen feladatok vannak még előirányozva 2020-ig?

Rengeteg a tennivaló... Utazó kiállításokat kell szervezni. Beke Márton részvételével tankönyv készül köznevelődési szakembereknek a makovecki településfejlesztési koncepcióról. Elkészült a Makovecz-túraútvonal első köre. Ez a nyomtatott verzió mellett hamarosan angol és magyar nyelven is elérhető lesz a honlapon, amelynek további bővítése folyamatban van. Az útvonalra felfűzött valamennyi épületre emléktáblát terveztünk, melyeket ki fogunk helyezni. Tematikus kiadványok és egyéb könyvek mellett teljes monográfiát kell kiadnunk. Idén indul el a Makovecz-ösztöndíjprogram, 2020-ban pedig átfogó életmű-kiállítást rendezünk a Mücsarnokban.

Település	Projekt	Tulajdonos /Tervezett beruházó	2016. évi forrás I. üteme	Támogatási összeg (Ft)
Bagod	Faluház felújítása	Önkormányzat	30 000 000	30 000 000
Bak	„Integrált Községi Szolgáltató Tér – Faluház” felújítása, korszerűsítése	Önkormányzat	70 000 000	70 000 000
Budapest	Rákoskert „Mennybemenetel” okumenikus templom építése	Rákoskerti Templom Alapítvány és Rákoscabai Református Egyházközség	520 000 000	520 000 000
Csiksztereda	Kápolna építése a Tolvajos tetőre	Csiksomlyó Közbirtokosság	50 000 000	50 000 000
Jászkisér	Művelődési ház felújítása	Önkormányzat		100 000 000
Kakasd	Faluház/Tájház felújítása	Önkormányzat		300 000 000
Makó	„Hagyamaház” felújítása és kapcsolódó beruházások (Páger mozi és Rendezvényház rekonstrukciója)	Önkormányzat	730 000 000	730 000 000
Makó	József Attila Városi Könyvtár bontása/építése és környezetének rehabilitációja	Önkormányzat	2 660 000 000	2 660 000 000
Mártély	Boldogasszony házacska építése	Önkormányzat	40 000 000	40 000 000
Neszmély	Launai Miklós Református Iskola felújítása	Önkormányzat/Dunántúli Református Egyházkerület	200 000 000	200 000 000
Paks	Római katolikus templom felújítása	Római Katolikus Egyház	125 000 000	125 000 000
Sárospatak	Művelődési Ház és Könyvtár felújítása	Önkormányzat	1 300 000 000	1 300 000 000
Siófok	Evangelikus templom felújítása	Siófoki Evangelikus Egyházközség	65 000 000	65 000 000
Százhalombatta	Római katolikus templom felújítása	Római Katolikus Egyház	150 000 000	150 000 000
Szigetvár	Vigadó épületének felújítása, funkcióbővítés II. ütem	Önkormányzat		300 000 000
Temesvár	„Új ezredév” Református Központ építésének befejezése	Királyhágómelléki Ref. Egyházkerület, Temesvári Egyházközség konzorciuma	800 000 000	800 000 000
Tyukod	Általános Iskola teljes rekonstrukciója II. ütem	Önkormányzat (KLIK kezelésében)		700 000 000
Visegrád	Magyar László tornacsarnok felújítása, korszerűsítése	Önkormányzat (KLIK kezelésében)	200 000 000	200 000 000
Zalaegerszeg	Boldogasszony kápolna építése a Gébárti-tónál	Önkormányzat	60 000 000	60 000 000
			7 000 000 000	8 400 000 000

Forrás: Magyar Közlöny, 1. melléklet az 1850/2016. (XII. 23.) Korm. határozathoz ▲

ON MANAGING THE OEUVRE OF MAKOVECZ TASKS AND ACHIEVEMENTS

Two years after Imre Makovecz's death in 2011, a government decree was adopted on provisions regarding the management of Imre Makovecz's artistic legacy. Two years later, with the occasion of the Master's 80th birth anniversary, the Hungarian government, wishing to express its commitment to preserve the cultural and national value manifested in the oeuvre, adopted a more detailed legislative act on the management of the legacy and its promotion among the youth. This decision was modified in December 2016 to include specific tasks designed on the basis of more recent surveys. The foundation stone of the library of Makó was laid down on 17 February 2017, and a decision was adopted on reconstructing in Tokaj the Makovecz pavilion used in Sevilla. The library of Makó is but one of the items included in the annex to the amended decision, listing the nineteen investments commissioned by the government until 2020, involving the upkeep of existing buildings and the creation of plans. Most importantly, the current Hungarian government has shown an level of foresight and interest for the oeuvre that is unprecedented for any architect, even trying to compensate for the omissions of earlier governments. The Makovecz Foundation provides precious support throughout the entire process. It should also be noted that a memorial centre will be inaugurated in the Városküti street house this autumn, dedicated to the legacy of Makovecz.